

Povzetki projektov odobrenih v okviru 3. roka Javnega razpisa programa sodelovanja Interreg V-A Slovenija - Hrvaška v obdobju 2014 - 2020

Navedeni projekti so bili potrjeni na Odboru za spremljanje Interreg V-A Slovenija-Hrvaška, vendar za njih še niso bile podpisane Pogodbe o sofinanciranju iz sredstev ESRR.

Povzetki projektov so bili pripravljene s strani prijaviteljev v okviru oddanih projektnih vlog.

Prednostna os 2 Ohranjanje in trajnostna raba naravnih in kulturnih virov

Akronim projekta: RIDE&BIKE II (744.151,66 EUR ESRR)

Vodilni partner: Zagorska razvojna agencija d.o.o. za promicanje regionalnog razvoja

Projektni partnerji: Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije, Turistička zajednica "Savsko-sutlanska dolina i brigi" , Razvojna agencija Kozjansko , Razvojna agencija Sotla, Javni zavod za kulturo, šport, turizem in mladinske dejavnosti Sevnica

Sodelovanje partnerjev na projektu s podobno vsebino (OP SI HR 2007-2013: RIDE&BIKE), je partnerje spodbudilo k razmišljanju o pametni integraciji naravne in kulturne dediščine, posebej razpršenih elementov dediščine (npr. ruševine dvorcev, izven ustaljenih turističnih poti), ki so zanimivi za spoznavanje, posebej za aktivne obiskovalce in turiste (kolesarje in konjenike). Prepoznan nov skupen izziv se nanaša na premalo povezano naravno in kulturno dediščino z aktivnim turizmom ter nepovezanost ostale ponudbe s ponudbo dediščine. Zato je glavni cilj projekta RIDE BIKE II, razvoj specializiranih turističnih proizvodov, ki temeljijo na interpretaciji naravne in kulturne dediščine ter vzpostavitev celovitega upravljanja in razvoja trajnostnega aktivnega turizma. Ključen rezultat projekta predstavlja prispevek k povečanju števila obiskovalcev na čezmejni destinaciji (za 3600 obiskovalcev), neposredni učinki projekta pa so: 1.) organizirana čezmejna ponudba z 2 čezmejnima turističnima proizvodoma, ki temeljita na pametni vključitvi registrirane naravne (NATURA 2000, druge standardizirane oblike zaščite) in kulturne dediščine (dvorci, muzeji, stara trška jedra), 2.) razvoj RIDE&BIKE standardov (10), za objekte turistične ponudbe (gostinstvo, namestitve ...), 3.) dvig zavesti ključnih akterjev o pomembnosti vrednotenja naravne in kulturne dediščine ter njene integracije v ponudbo aktivnega turizma. Čezmejni projektni pristop je v projektu potreben zaradi povezanosti specializirane turistične ponudbe, ki jo lahko ponudi destinacija. Načrtovan pristop je usmerjen v optimalno koriščenje naravnih danosti, z upoštevanjem družbeno-kulturne identitete destinacije in ustvarja pogoje za dolgoročni gospodarski razvoj. Inovativnost projekta se izraža v razvoju skupne čezmejne destinacije: oblikovan čezmejni specializiran turistični proizvod, skupni destinacijski standardi in celovita inovativna promocija.

Akronim projekta: INSPIRACIJA (1.281.800,00 EUR ESRR)

Vodilni partner: Občina Trbovlje

Projektni partnerji: Razvojno informacijski center Slovenska Bistrica, Labin Art Express XXI, Riječka razvojna agencija Porin d.o.o., Muze d.o.o. za savjetovanje i upravljanje u kulturi i turizmu, Naj Tura d.o.o., Turistička zajednica Grada Labina

Skupen tematski čezmejni izziv predstavlja potreba po revitalizaciji mest industrijske dediščine in njihovi aktivaciji preko trajnostnega turizma. Središča opuščanih rudarskih in tovarniških mest v Trbovljah, Labinu, na Reki in v Slovenski Bistrici kažejo žalostno podobo opustelih in propadajočih objektov. Hkrati pa so bogata z unikatno industrijsko kulturno dediščino – opustelimi rudniškimi rovi, dimniki, nekdanjimi bivališči rudarjev, ostanki za tiste čase inovativnih tovarn in delavnic ter raznolikim kulturnim dogajanjem. Kljub temu se mesta soočajo z negativno podobo, begom možganov, visoko nezaposlenostjo ter povsem razpršeno ponudbo za obiskovalce.

Cilj projekta je revitalizirati propadajoče industrijske dele sodelujočih mest, ki bodo z oživitvijo edinstvene industrijske dediščine postala privlačnejša tako za prebivalce kot za obiskovalce. Skupno zgodovino območja bomo na osrednjih območjih dediščine predstavili preko privlačne interpretacije v sodobnih informacijskih centrih. Vsebine bomo ponudili obiskovalcem s celovitim proizvodom trajnostnega kulturnega turizma INSPIRACIJA, ki bo povezal 4 revitalizirana območja dediščine pod skupno blagovno znamko in vzpostavil: skupno čezmejno krožno turo od žag in mlinov Pohorja preko rudnikov Trbovelj in Labina do reškega pristanišča; celovite programe za različne ciljne skupine; ter edinstvena doživetja industrijske kulture: pobeg iz rudnika/tovarne, skupni festival in bienale industrijske dediščine.

Skupni čezmejni pristop je inovativen, ker bomo lokalno znanje povezali in nadgradili z vrhunsko stroko, kar bo omogočilo prezentacijo in doživljanje industrijske dediščine na trajnosten način na osnovi lokalnih virov. Lokalni turistični ponudniki in podjetniki bodo okrepili svoja znanja in se čezmejno povezali v edinstven kulturno-turistični proizvod. Prebojen bo tudi skupen nastop na mednarodnem trgu, ki bo temeljil na interaktivnih medijih, vključenosti obiskovalca, in digitalni prezentaciji.

Akronim projekta: MITSKI PARK (633.292,50 EUR ESRR)

Vodilni partner: Občina Hrpelje-Kozina

Projektni partnerji: Općina Mošćenička Draga, Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Visokošolsko središče Sežana, Univerza na Primorskem/Universita' del Litorale, Turistička Zajednica Općine Mošćenička Draga, Arhej d.o.o., arheološke raziskave in druge intelektualne storitve

Projekt obravnava skupni izziv ohranitve in valorizacije materialne in nematerialne kulturne dediščine, ki je trenutno slabo izkoriščena. Ta izziv je značilen za celotno PO. Skupni glavni cilj projekta je aktivno ohranjanje in ovrednotenje kulturne dediščine mitske krajine v luči trajnostnega turizma na območjih občin Mošćenička draga in Hrpelje-Kozina. Obiskovalcem Čezmejnega mitskega parka (ČMP) bo zagotovljena edinstvena izkušnja, kar bo obogatilo atraktivnost destinacije ter posledično število obiskov.

Glavni neposredni učinki projekta so: turistični obiski na novi čezmejni turistični destinaciji (5000); Podjetje, ki bo podalo interpretacijska znanja in razvilo animacijski program v ČMP (1); Turistični proizvodi za trajnostno uporabo dediščine mitskega izročila (2); Osebe, ki bodo usposobljene o tematikah ČMP (131); Investiciji manjšega obsega v infrastrukturo za umestitev centra za obiskovalce na območju OHK in OMD (2). Od neposrednih učinkov bodo imele korist ciljne skupine (general public - turisti/obiskovalci, predvsem otroci, MSP, lokalni in regionalni organi, interesne skupine in neprofitne organizacije ter druge ustanove). Inovativen pristop predvideva kreacijo novih turističnih čezmejnih proizvodov, ki združujejo novi ČMP z nizom storitev v smislu gospodarskega razvoja in razvoja trajnostnega modela turizma. Park bo dobil poenoten izgled in ob obisku ene od dveh lokacij bo obiskovalcem virtualno prikazana tudi druga, kar jih bo privlačilo, da bodo potem lokacijo tudi fizično obiskali. Namesto klasičnih označevalnih tabel bodo uporabljeni kamniti elementi (označevalci), ki ne onesnažujejo okolja.

Čezmejne turistične proizvode je mogoče ustvariti in uspešno tržiti le z aktivnim sodelovanjem vseh vključenih akterjev iz obeh držav; oživitve dediščine ter povezava dediščine v čezmejne turistične proizvode z bogato ponudbo je mogoča le z vzpostavitvijo enotne čezmejne turistične destinacije - Čezmejnega mitskega parka.

Akronim projekta: CARNIVORA DINARICA (1.983.897,98 EUR ESRR)

Vodilni partner: Univerza v Ljubljani

Projektne partnerji: Zavod za gozdove Slovenije, Občina Pivka, Javna ustanova Nacionalni park Risnjak, Sveučilište u Zagrebu, Veterinarski fakultet, WWF Adria - Udruga za zaščitu prirode i očuvanje biološke raznolikosti, Grad Vrbovsko, Primorsko-goranska županija

Carnivora Dinarica je NAMENjena izboljšanju varstvenega stanja velikih zveri (VZ=ris, volk in medved) na Natura 2000 območjih Javorniki -Snežnik, Notranjski trikotnik in Gorski kotar in Sjeverna Lika. Gre za edinstveno sklenjeno čezmejno gozdno območje v Srednji Evropi, kjer na istem prostoru migrira še cca 20 risov, 50 volkov in 600 medvedov. Ohranjanje njihove dolgoročne prisotnosti je pomembno za biodiverzitetu in ekosistem čezmejnega prostora SI-HR, zato se projekt osredotoča na tri skupne IZZIVE: i) konkretizacija strategij in odpravljanje vrzeli v čezmejnem upravljanju velikih zveri; ii) zmanjšanje tveganj, ki ogrožajo zveri, predvsem rastočega pritiska človeka (promet, škode v kmetijstvu in fragmentacija habitatov), in iii) (ne)razumevanje ekosistemskih vlog zveri.

Carnivora Dinarica v primerjavi s predhodnimi projekti tematiko prvič obravnava sistematično in celovito, skladno z nacionalnim in EU politikam ter predvsem s prenosom znanj od raziskovalnih partnerjev v lokalno prakso. Ukrepi bodo zagotavljali prenosljivost in trajnost po zaključku projekta. PROJEKT BO:

- IZBOLJŠAL ČEZMEJNO UPRAVLJANJE ZVERI s harmonizacijo ukrepov za volka in risa, z boljšim poznavanjem groženj 'povezljivosti' habitatov, ekosistemskih storitev in okrepljenim sodelovanjem ustanov iz obeh držav;
- ZMANJŠAL TVEGANJA, KI OGROŽAJO VELIKE ZVERI z 10 demonstracijskimi aktivnostmi kot so kmetija dobrih praks, ograje za preprečevanje škod, pastirski psi, dinamična signalizacija za prometnice, obora za osirotele risje mladiče, medovarni smetnjaki, ukrepi za usmerjanje obiska na območjih NP Risnjak, Snežnika in ob delu Kolpe ter vzpostavitev središča za usmerjanje in ozaveščanje o velikih zvereh v Pivki;
- OKREPIL SPOSOBNOSTI, ZNANJA IN ZAVEDANJE O POMENU IN NAČINI SOBIVANJA ČLOVEKA IN VELIKIH ZVERI prek usposabljanj 280 nacionalnih in lokalnih deležnikov ter prebivalcev konfliktnih območij.

Akronim projekta: KULTURA (1.118.806,54 EUR ESRR)

Vodilni partner: Grad Jastrebarsko

Projektni partnerji: Turistička zajednica grada Jastrebarskog, Občina Črnomelj, Razvojno informacijski center Bela krajina, Univerza v Ljubljani, Libertas mednarodno sveučilište

Ob SI-HR meji je več kot 50 manjših zgodovinskih mest, ki jih odlikuje bogata kulturna dediščina. Dediščina v teh krajih predstavlja še edini neizkoriščen potencial za oživitev umirajočih trgov in ulic. Takšna sta tudi ČRNOMELJ in JASTREBARSKO. Ju poznamo? Verjetno ne, čeprav se mimo njiju vozimo proti Jadranu, čeprav sta manj kot uro vožnje oddaljena od obeh prestolnic. Zato je naš IZZIV dediščino in turistične trende izkoristiti za večji obisk manj razvitega obmejnega prostora. ČEZMEJNOST vidimo kot pomembno PRILOŽNOST, da se mala obmejna mesta izpostavijo in postavijo ob bok Zagrebu, Ljubljani, Piranu, Rovinju.

CILJ projekta je aktiviranje neprepoznave in obnova propadajoče kulturne dediščine za trajnostni turistični pre-boj malih obmejnih mest. V ta namen bomo v Jaski in Črnomlju razvili in testirali nov čezmejni turistični produkt poimenovan kulTura, nato pa spodbudili njegovo širitev na ostala turistično nerazvita obmejna mesta. KulTura bo enostavna, drugačna, počasna. Bo 'cool' tura po skriti kulturni dediščini mest, podprta s čezmejno digitalno kartico in oblikovana po meri obiskovalca, še predvsem funkcionalno oviranih oseb. KulTura bo predstavljala dediščino malih mest, povezovala lokalno ponudbo, sprehode in doživetja okusov v pakete, omogočila digitalne animacije in živa srečanja z zgodovinskimi liki na ulicah, trgih in parkih malih mest. V Jaski bo urejen center za obiskovalce in paviljon kot osrednja atrakcija kulTure. V Črnomlju bo pot kulTure 'tlakovana' prek obnovljenih zgodovinskih ulic v mestnem jedru.

Vse to bomo dosegli s celovitim, trajnostim, vključujočim, pametnim pristopom. Neprepoznavnost malih mest lahko premagamo le z inovativnostjo, zato drugačnost uvajamo v vse elemente produkta, od detajlov prenove do oživljanja velikih zgodb malih ljudi. KulTura je zasnovana tudi kot razvojni model, čezmejna kartica pa kot orodje za nadaljnje širjenje in trženje vseh malih historičnih mest vzdolž meje.

Akronim projekta: PREHISTORY ADVENTURE (612.246,44 EUR ESRR)

Vodilni partner: Općina Donja Voća

Projektne partnerji: Občina Zreče, Muzej Turopolja, Občina Radenci, Arheološki muzej u Zagrebu, Univerza v Ljubljani (Filozofska fakulteta)

Prazgodovinska dediščina na programskem območju ni celovito predstavljena v obliki privlačne vsebine in ni upravljana trajnostno. Arheologi opozarjajo na 2 prisotni vrzeli: pomanjkanje inovativnih pristopov pri turistični interpretaciji arheološke dediščine v naravi ter zapostavljenost posamičnih najdb. Obstajajo klasične vitrinske razstave, informacijsko šibki arheološki parki in slabo promovirane poti. Posamične najdbe niso interpretirane v smislu turističnih vsebin. Na ta izziv odgovarja SPLOŠNI CILJ projekta, ki je hkrati skupni izziv – kako na poučen in raziskovalen način povezati potek prazgodovine od starejše kamene dobe do železne dobe, ovrednotiti in izpostaviti pomembnost posamičnih najdb ter izkustveno pokazati kako je pračlovek v različnih obdobjih živel, se oblačil, jedel, delal in kakšne so bile njegove navade.

Pričakovana SPREMEMBA bodo nove zanimive vsebine brez škodljivih vplivov na zavarovano jedro dediščine. Projekt bo povezal in aktiviral prazgodovinski potencial s pomočjo moderne IKT tehnologije na področju razširjene stvarnosti (Augmented Reality) v 5 različnih regijah programskega območja in ciljnim skupinam ponudil nepozaben vpogled v najbolj oddaljeno obdobje človeške zgodovine.

KORISTI bodo imeli sektor turističnega gospodarstva in lokalno prebivalstvo (ekonomska aktivacija), turisti in druga zainteresirana javnost (vseživljenjsko učenje in pridobivanje novih kompetenc). Kompleksnost področja in raznolikost arheoloških prazgodovinskih odkritij zahteva NUJNO ČEZMEJNO SODELOVANJE strokovnjakov, ki bodo sinergijsko ustvarili nove metodološke pristope, zagotovili celostno interpretacijo prazgodovinskih dejstev ter dogajanje potisnili na vstopne točke zavarovane dediščine preko različnih INOVATIVNIH elementov doživljanja (1 aplikacija razširjene stvarnosti, 1 info virtualni kiosk, 1 prazgodovinski učni poligon, 5 interaktivnih pametnih info tabel, 86 organiziranih dogodkov in delavnic itd.).

Akronim projekta: NATURE&WILDLIFE (835.290,12 EUR ESRR)

Vodilni partner: RRA Zeleni kras, d.o.o.

Projektni partnerji: Javni zavod za upravljanje dediščine in turizem Pivka, Javni zavod za kulturo, turizem in medgeneracijsko sodelovanje Snežnik, Jezerski hram, Zavod za ohranjanje naravne in kulturne dediščine, Cerknica, Javna ustanova Nacionalni park Risnjak, Lokalna razvojna agencija PINS d.o.o., Riječka razvojna agencija PORIN d.o.o.

Projekt bo na čezmejnem območju Dinarskega krasa razvil turistični produkt doživetja narave in divjih živali. Območje predstavlja obsežen sklenjen gozdni masiv na obeh straneh meje, ki je del severnih Dinaridov. Gre za edino območje v Evropi, kjer so še ohranjene vse tri vrste velikih zveri (medved, ris, volk). To predstavlja pomembno naravovarstveno in marketinško prednost, ki jo lahko učinkovito izkoristimo s konkretnim projektom čezmejnega sodelovanja. V njem sodelujejo tri zavarovana območja (Risnjak, Park Pivška presihajoča jezera, Zeleni vir), ki ponujajo izjemno naravno dediščino, vezano na gozdno pokrajino in značilne kraške pojave ter obenem naravovarstveno znanje kot bogat vir za oblikovanje privlačnega trajnostnega turističnega produkta. Tuje obiskovalce, ki povprašujejo po specifičnih zelenih produktih, bomo s pozicioniranjem teritorialno širšega a tematsko nišnega produkta ter s skupnim tržnim delovanjem lažje usmerili iz turističnih središč v zaledje. Projekt bo tako prispeval k izboljšanju pogojev za pametno rast, kar je eden od ključnih skupnih izzivov programskega območja.

Glavni skupni cilj projekta je aktivno ohranjanje skupne naravne dediščine projektnega območja preko trajnostnega turizma, ki ga bomo dosegli z izboljšanjem stanja vključenih območij dediščine, povečanjem privlačnosti vsebin, spodbujanjem zelene ekonomije ter dvigovanjem ozaveščenosti in znanj lokalnih MSP-jev in prebivalstva. Glavni neposredni učinki projekta bodo oblikovanje novih čezmejnih zelenih proizvodov/programov, povečanje števila oseb z izboljšanimi zmogljivostmi in spodbujen obisk območij in točk naravne dediščine vključenih v projekt.

Združevali bomo partnerski pristop, ki bo povezal kompetence razvojnih organizacij in upravljavcev parkov, pri urejanju infrastrukture za obiskovalce bomo uporabili znanja in izkušnje različnih strokovnjakov ter tako boljše uresničevali pristop aktivnega ohranjanja narave. V razvoj produkta bomo implementirali ideje in veščine lokalnih deležnikov ter ciljano spodbujali zanimanje obiskovalcev. Projekt bo pripomogel k večji prepoznavnosti PP, izboljšal zeleno infrastrukturo v parkih in izven njih, prispeval k boljši pozicioniranosti obeh regij kot zelenih destinacij in tako povečal število turistov. Konkrétne koristi bodo imele vključene ciljne skupine, in sicer: interpretacija dediščine (lovci, vodniki, ponudniki); poslovna

povezanost turističnih ponudnikov ter večja ekonomska korist za lokalno okolje.

Akronim projekta: MINE TOUR (972.929,08 EUR ESRR)

Vodilni partner: GRAD LABIN

Projektne partnerji: Občina Litija, Razvojni center Srca Slovenije, d.o.o., Zavod za gradbeništvo Slovenije, TURISTIČKA ZAJEDNICA ISTARSKÉ ŽUPANIJE, LABIN ART EXPRESS XXI, TURISTIČNA ZVEZA SLOVENIJE

MINE TOUR obravnava izziv neizkoriščenega turističnega potenciala rudarske dediščine na obrobni območij PO in sicer naravnega spomenika rudnika Sitarjevec v Litiji ter kulturnega spomenika (Šoht) v Labinu, ki sta v slabem stanju ter primanjkuje čezmejna promocija, sodelovanje med akterji na nacionalni in čezmejni ravni. Potrebno je izboljšati znanje turističnih deležnikov o načelih trajnostnega turizma ter boljše upravljanje dediščine. Cilj projekta je aktivno ohranjanje rudarske dediščine z razvojem novih trajnostnih čezmejnih turističnih proizvodov. Sprememba se bo odražala v izboljšani dostopnosti in prepoznavnosti rudnikov za boljše doživljanje dediščine, povečanju obiska ter povečani privlačnosti spomenikov. Valorizirana bosta z vsebinami, ki nudijo bogato doživljanje, obenem bo zagotovljena ohranitev spomenikov za bodoče generacije. Neposredni učinki, vezani na rudarsko dediščino, so čezmejni trajnostni turistični proizvod; obiski na rudarskih spomenikih; deležniki trajnostnega turizma, vključeni v usposabljanja in investiciji manjšega obsega za ohranjanje rudarske dediščine. Koristi bodo imeli turisti, zaradi bogatega doživljanja; povečana atraktivnost zaledja, razvoj podjetništva in zaposlitvene priložnosti bodo ugodne za lokalno prebivalstvo; turistični deležniki bodo dobili nove kompetence. S pristopom od spodaj navzgor bo projekt povezal spomenika, javne in zasebne deležnike turizma, lokalni gospodarstvi in lokalni skupnosti, ki jih združuje skupna rudarska preteklost, v edinstveni turistični proizvod. S tem bomo okrepili trajnostni turizem, kot gonilno silo razvoja PO. Čezmejni pristop je potreben za poenoteno ohranjanje virov. S čezmejnimi trženjem in promocijo pa bomo dosegli večje število obiskovalcev rudarske dediščine, ki bo združena v nov turistični proizvod. Izdelan bo nov: načrt upravljanja obiskovalcev, model čezmejnega trženja, izobraževalni program in turistični vodič za promocijo rudarske dediščine.

Akronim projekta: IN CULTURA VERITAS (852.819,44 EUR ESRR)

Vodilni partner: Zagrebačka županija

Projektni partnerji: Udruga hrvatskih putničkih agencija, Muzejski dokumentacijski centar, Razvojna agencija Sotla, OBČINA ŠMARJE PRI JELŠAH, Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije – Kmetijsko gozdarski zavod Maribor

Glavni cilj projekta je prispevati k privlačnosti, obiskanost in zaščiti kult. dediščine področja ter povečanju gospod. dejavnosti proizvajalcev področja skozi razvoj nove trajnostne čezmejne turistične destinacije, s krepitvijo zmogljivosti lokalnih zainteres. strani in celotno promocijo. Zagreška županija ter Subregija Obsotelje in Kozjansko so področja z bogato vinsko tradicijo in vinskimi cestami ter kult. dediščino. A tako vinske ceste kot tudi lokacije dediščine so nezadostno obiskane in ne prinašajo dovolj prihodkov, kar vodi k padcu gospod. dejavnosti in zaposlenosti ter k izgubi lokalne identitete in propadanju dragocenih spomenikov kult. dediščine. Glavni razlog tega sta nepovezanost ponudbe in pomanjkanje sodelovanja, k reševanju česar bo prispeval projekt. Identificirani izzivi se bodo reševali v prvi vrsti z razvojem in s promocijo inovativne turistične destinacije, ki bo povezala kulturno dediščino preko vinskih cest, ob katerih so, z združitvijo storitev in ponudbe iz obeh sektorjev in z njihovo vključitvijo (npr. razstave vina v muzejih, okuševalnice v objektih kulturne dediščine ipd.). Nova destinacija se bo razvil s posvetovanji z zainteres. stranmi področja, da bi se dobila realna in uporabna rešitev in s tem zagotovila trajnost. Za popolni razvoj proizvoda se bo vlagalo v privlačno infrastrukturo za obiskovalce na izbranih lokacijah dediščine, temelječo na sodobni tehnologiji, razvil se bo sistem spremljanja obiskovalcev in udeležence se bo poučilo, kako okrepiti zmogljivosti za dejavno vključevanje in s tem se je zagotovil bottom-up pristop pri predstavitvi in umestitvi destinacije in trajnosti ponudbe. Končno se bo z digitalizacijo celotnega izdelka in s celotno promocijo zagotovila potrebna vidnost in pritegnili št. obiskovalci. S sinergijo rezultatov projekta se zagotavljajo privlačna ponudba za obiskovalce, povečanje št. obiskovalcev na lokacijah kult. dediščine, pa tudi na vinskih cestah, kar vodi do povečanja prihodkov za vse zainteres. strani in h gospod. rasti regij ter ohranitvi dediščine.

Akronim projekta: LIVING CASTLES (1.236.470,80 EUR ESRR)

Vodilni partner: Međimursko veleučilište u Čakovcu

Projektne partnerje: Raziskovalno izobraževalno središče Dvorec Rakičan, Znanstveno-raziskovalno središče Bistra Ptuj, Razvojna agencija Savinjske regije d.o.o., Gradski muzej Varaždin, Muzej Međimurja Čakovec, Muzeji Hrvatskog Zagorja, Proteus d.o.o.

V središču projekta »Living Castles« je ohranjanje in valorizacija dvorcev in gradov skozi razvoj skupne čezmejne turistične ponudbe ter integracijo inovativnih aktivnosti ohranjanja in predstavljanja dediščine. Glavno vodilo projekta bo osnovevanje skupne blagovne znamke zveze gradov in dvorcev, ki bo pripomogla k boljši prepoznavnosti in promociji, z željo da se le-ti doma in v tujini predstavljajo kot skupen turistični produkt po vzoru gradov južne Češke in bavarskih gradov. Objekti bodo opremljeni s skupnimi označevalnimi tablamami, izvajala se bo skupna promocija ter skupni tematski dogodki, ki bodo popestrili stalno ponudbo. Gradovi so spomeniško in kulturno zaščiteni objekti, zato je njihova namembnost velikokrat rigidno določena in so zaradi tega spremembe težke in drage. Projekt bo veliko pozornost namenjal iskanju rešitev kako z malimi investicijami in sodobno IKT opremo, zapolniti te vrzeli in gradovom vdahnuti novo življenje, obiskovalcem pa boljšo doživljajsko izkušnjo. Tehnologija nam v današnjem času omogoča, da s pomočjo virtualnih očal in drugih vmesnikov hodimo po grajskih hodnikih, vidimo kako so se gradovi spreminjali skozi čas. Hologramske projekcije omogočijo, da pred nami oživijo zgodovinske osebe in mitološka bitja; 3D projekcije pa zidovom vdahnejo novo dimenzijo. Omenjena tehnologija je bila še pred nekaj leti nedostopna splošnemu uporabniku bodisi zaradi cene bodisi zaradi naprednih znanj za uporabo. Danes je ta tehnologija prosto dostopna in dosegljiva. Prednost uporabe le-te je, da se lahko vsebine spreminjajo oz. so prilagojene različnim ciljnim skupinam in tako omogočajo dinamično in raznoliko ponudbo z enkratno investicijo. Prav tako pa je prenos in izmenjava digitalizirane kulturne dediščine (fotografije, slike, itd.) veliko cenejša in omogoča obogatitev stalnih muzejskih zbirk ter promocijskih aktivnosti. Nabor skupnih spremljevalnih dogodkov in investicij v kulturno dediščino bo ponudil edinstveno doživljanje grajskega življenja.

Akronim projekta: KAŠTELIR (1.203.872,84 EUR ESRR)

Vodilni partner: OBČINA KOMEN

Projektni partnerji: OBČINA IZOLA, UNIVERZA V MARIBORU, INŠTITUT IRRIS za raziskave, razvoj in strategije družbe, kulture in okolja, ISTARSKA ŽUPANIJA, OPĆINA LANIŠČE, GRAD MALI LOŠINJ, JAVNA USTANOVA "PARK PRIRODE UČKA" , JAVNI ZAVOD KOMENSKI KRAS

Istra s Krasom, Čičarijo in Brkini ter del Kvarnerja si delijo skupne naravne danosti, kakor tudi skupno zgodovino. Gosto poseljeno ozemlje, o čemer priča presenetljiva gostota gradišč iz tega obdobja (poimenovanih tudi kaštelirji, kasteljeri, zidine), danes skoraj popolnoma pozabljene kult. dediščine območja, je bilo v prazgodovini enotno, zato brez čezmejnega sodelovanja ni mogoče doseči projekt. ciljev in rezultatov.

Glavni skupni izziv: S projektom želimo obuditi starodavno povezanost življenja ljudi z rastlinami in jo predstaviti za sodobni čas na način, da bo služila trajnostnem čezmejnem turizmu, razvoju podežel. in sonaravnem ravnanju z okoljem. Rdeča nit projekta so ostanki gradišč, ki so se pri nas pojavila v bronasti, razcvet pa doživela v železni dobi. Danes jih zaraščata grmovje in gozd. Z izseljevanjem, zaraščanjem, izgubo tradicije in povezav s starodavno preteklostjo, se izgublja tudi znanje o tam rastočih rastlinah in njihovi uporabi. Zato želimo ta znanja obuditi, predstaviti in vzbuditi zanimanje tako pri turistih, kot pri domačinih, ki bi z novimi turističnimi produkti lahko ustvarjali tradicionalne izdelke po starih metodah in recepturah.

Glavni cilj projekta je aktivno ohranjanje dediščine gradišč od Krasa do Kvarnerja z razvojem inovativne trajnostno naravnane čezmejne turistične ponudbe. Ključni rezultati projekta bodo:

- oživljena izbrana 4 gradišča,
- pot 'Kaštelirji od Krasa do Kvarnerja',
- center za promocijo gradišč in tradic. rabe zelišč (Čičarija) in info točke na izbranih gradiščih,
- botanika-seznam uporabnih rastlin z gradišč in njih okolice, genska semenska banka, terminol. slovar in strokovni priročnik rabe upor. rastlin ter kodeks nabiranja; arheobotanika
- seznam rastlin iz obdobja prazgodov. gradišč; etnobotan. – primeri uporabe rastlin in izdelkov iz njih; uprizoritve življenja na gradiščih; 8 učnih poti v okolici obravnavanih 4 gradišč in predstavitev z IKT,
- izobraževanja in usposabljanja v povezavi z gradišči,
- razvoj produktov trajnostnega turizma za promocijo dediščine gradišč.

Rezultati bodo prispevali k doseganju progr. kazalnika rezultata - povečanju št. obiskovalcev območij kult. in nar. dediščine, ki na večjem delu progr. območja še ni razvita.

Najpomembnejši učinki projekta bo v ozaveščanju ljudi o nujnosti ohranjanja kult. dediščine in narave, ter vračanja k njej preko spoznavanja, nabiranja in gojenja ter predelave in uživanja upor. rastlin. Obenem bo projekt krepil tudi socialno življenje vasi na progr. območju, doprinesel k njihovi prepoznavnosti in povečal pestrost turist. ponudbe na območju od Krasa do Kvarnerja. Navedeno bo predstavljalo pomembno podlago za spodbujanje vračanja prebivalcev, ki so se v preteklosti izselili predvsem zaradi ekon. razlogov. Oživljeno območje pa bo vabljivo tudi za naselitev novih prebivalcev, ki jim življenje v neokrnjeni naravi, polni naravnih in kulturnih bogastev, veliko pomeni...

Akronim projekta: VEZI NARAVE (2.170.821,80 EUR ESRR)

Vodilni partner: Občina Grosuplje

Projektni partnerji: Občina Rogaška Slatina, Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Javna ustanova Nacionalni park Risnjak, Grad Vrbovsko, Udruga Hyla, Javna ustanova za upravljanje zaštičenim dijelovima prirode Krapinsko-zagorske županije

Projekt VEZI NARAVE naslavlja izziv ohranjanja in obnove biotske raznolikosti za prihodnje generacije in ozaveščanje o vlogi, ki jo ima narava za dobrobit ljudi. Za doseg tega cilja bo projekt izvedel aktivnosti, ki bodo odgovorile na: pomanjkanje skupnih, čezmejno usklajenih ukrepov za izboljšanje stanja tarčnih vrst, ki so v slabem stanju, pomanjkanje medsektorskega sodelovanja za uvajanje sodobnih, sonaravnih metod upravljanja z naravnimi viri in nizko ozaveščenost o pomembnosti ohranjanja narave in koristih, ki jih ima ohranjena narava za dolgoročno kakovost življenja in preprečevanje naravnih tveganj na območju.

Glavni cilj projekta je zagotoviti trajnost ohranjanja in obnove tarčnih vrst na Natura 2000 območjih Sotle, Kolpe, NP Risnjak, Radenskega polja in kanjona Kamačnik. Partnerska shema je bila izbrana na način, da se vrste in zanje predvideni ukrepi za izboljšanje stanja ohranjenosti pojavljajo v primerljivih območjih v Sloveniji in na Hrvaškem. Z izvedbo 5 programov ukrepov konkretnih demonstracijskih akcij v naravi bomo na skupni površini 3159 ha izboljšali stanje ohranjenosti vidre, rogača, hrastovega kozlička, travniškega postavneža, močvirskega cekinčka, dvoživk. Te izbrane karizmatične vrste so odlična platforma za komuniciranje vrednosti narave najširši javnosti, zato bodo osnova za komuniciranje ekosistemskih storitev. Projekt namreč stremi k vzpostavitvi trajnostnih struktur za dolgoročno ohranjanje biodiverzitete. Z vključevanjem deležnikov v izvedbo naravovarstvenih ukrepov in v razvoj ter izvedbo inovativnih vsebin za interpretacijo narave bo projekt varstvo narave in skrbi zanjo približal širši javnosti. Inovativen izobraževalni program bo 190 posameznikom približal prakse upravljanja Natura 2000 in ekosistemskih storitev. Pomemben prispevek k dolgoročnemu ohranjanju narave bo vzpostavitev mreže točk VEZI NARAVE za osveščanje o pomenu narave, s ciljem, da se prikaže pogosto nevidna povezanost ekosistemov ter človekove povezave z njimi. Vzpostavljena bosta centra narave Šica na Radenskem polju ter Sotla v Rogaški Slatini, na območju naravnega spomenika Zelenjak ob Sotli in kanjona Kamačnik pa bosta vzpostavljeni interpretacijski dostopni točki. Vključujoč in celosten pristop k ohranjanju biodiverzitete predstavlja inovacijo na čezmejnem območju. Projekt VEZI NARAVE tako odpira nove priložnosti za postopno in trajno spremembo odnosa družbe do varovanja in ohranjanja narave ter prepoznanja njene ključne

vloge za dobrobit prihodnjih generacij.